

***Бібліотечний клуб української мови як засіб формування й
утвердження української національної та громадянської
ідентичності***

Тези доповіді на IV науково-практичну конференцію

«Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього»

(Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені

Валентина Отамановського, 27 вересня 2023 року)

Максименко Ольга Олександрівна,
магістр психології, провідний соціолог відділу методології та методів соціології,
Інститут соціології Національної академії наук України;
організатор та модератор розмовного клубу «Говорімо українською»,
бібліотека імені Павла Усенка для дітей ЦБС Дніпровського району м. Києва

«Всебічний розвиток української мови як однієї з найважливіших складових національної ідентичності українського народу є гарантією національної безпеки і суверенітету України та забезпечує єднання нації», — підкреслюється в Стратегії популяризації української мови на період до 2030 року. Відповідно, головною метою Стратегії визначено утвердження української мови на всій території України в усіх сферах суспільного життя.

Мова — це не лише засіб комунікації, а й важливий компонент для формування особистості, її самоідентифікації, національної свідомості.

Утім, в Україні донедавна спостерігалися певні розбіжності між декларованою мовною ідентичністю та реальними мовними практиками. Наприклад, згідно з результатами загальнонаціонального опитування, здійсненого Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова в листопаді 2016 року, 69 відсотків респондентів вважали своєю рідною мовою українську, 27% — російську, 2% — іншу мову. Водночас переважно українською мовою вдома спілкувалися лише 55% опитаних, а російською — 41%.

Наступне опитування, проведене наприкінці 2017 року Соціологічною групою «Рейтинг», показало, що тільки 47% розмовляли вдома виключно українською, тоді як виключно російською — 24% і обома мовами — 29%. Варто зауважити, що варіант відповіді «Обома мовами» не дає змоги визначити співвідношення української та російської мов у щоденному спілкуванні респондента, себто він може більшу частину часу розмовляти російською. Тому природно, що однією з операційних цілей вищезазначеної Стратегії стало мотивування населення України послуговуватися українською мовою.

Іншою операційною ціллю було визначено створення державою можливостей для опанування української мови. І ця ціль успішно втілюється в життя.

Практикувати і вдосконалювати українську мову сьогодні можна на безоплатних мовних курсах (зокрема онлайн) та в розмовних клубах. Найчастіше ці заходи проводяться в книгарнях та публічних бібліотеках. Згідно з інформацією, викладеною на сайті мовного омбудсмена України, тільки в Києві налічується понад 20 таких бібліотек. Майже половина з них долучилися до волонтерського проєкту «Єдині», ініціатором якого є Громадська організація «Українська національна платформа».

У Центральній районній бібліотеці імені Павла Тичини (Дніпровський район м. Києва) працює розмовний клуб «Українські посиденьки», засновницею якого є поетеса, волонтерка та громадська діячка **Олена Татьянченко**. А відвідувачі

дитячої бібліотеки імені Павла Усенка та бібліотеки для дітей імені Івана Сергієнка (обидві розташовані в Дніпровському районі міста Києва) беруть активну участь у засіданнях розмовного клубу «Говорімо українською» та заняттях практикуму «Наша мова — українська».

Учасниками цих заходів можуть бути як діти, так і дорослі. Теми занять:

«Знайомство», «Родина і друзі», «Людина: її зовнішність та риси характеру», «Дозвілля і захоплення», «Моє помешкання», «Моя мала батьківщина», «Краса й багатство рідної мови», «Виникнення і розвиток писемності», «Українська абетка», «Нова редакція українського правопису: основні зміни», «Кличний відмінок іменників», «Історико-етнографічні та географічні регіони України», «Рослинний і тваринний світ України», «Українські традиції», «Творчість Марії Приймаченко та Поліни Райко», «День вишиванки», «День матері», «Твоє ім'я на карті України», «Творчість воєнного часу», «Історія Криму: депортація кримських татар», «Репресований кримськотатарський письменник і педагог Шевкій Бекторе та його «Волги червона течія», «Конституція України — основний закон суспільства й держави», «Військово-морські сили Збройних сил України» та ін.

До кожного заняття готується та публікується авторська методична розробка. Крім того, з учасниками розмовного клубу «Говорімо українською» в приміщенні бібліотеки імені Павла Усенка було організовано перегляд та обговорення документального фільму «Талант vs цензура» (про життя і творчість Івана Миколайчука) та патріотичної стрічки «Черкаси». Також було проведено екскурсію до інтерактивного простору «Відкривай портал у науку», до Київського музею фотоілюзій та Музею українського побуту факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка.

Значна увага на засіданнях клубу «Говорімо українською» приділяється (і приділятиметься) видатним постатям в історії України — державотворцям, ученим, винахідникам, митцям, правозахисникам, а також ветеранам війни та героям, котрі полягли, захищаючи незалежність і територіальну цілісність нашої країни. Ознайомлення з життєвим шляхом та досягненнями цих непересічних особистостей, з їхнім внеском не тільки в українське суспільство, але й у скарбницю світової цивілізації прищеплюватиме почуття патріотизму, пробуджуватиме гордість за свій народ і за свою Батьківщину, а отже, сприятиме формуванню й зміцненню української національної та громадянської ідентичності.

Авторка висловлює безмежну вдячність директорці бібліотеки імені Павла Усенка **Ірині Мицкіх** (яка, на жаль, передчасно пішла в засвіти в липні цього року), її заступниці **Олені Купріян** за підтримку ідеї розмовного клубу та допомогу в проведенні занять, а також редакторці контенту для сторінки бібліотеки в соціальних мережах **Елеонорі Цибульській** за висвітлення діяльності клубу, фото- та відеозйомку.

Дякую за увагу!

Засідання розмовного клубу «Говорімо українською»

Тема: *Козацька доба — славетна й драматична сторінка в історії української держави*

Орієнтовний план заняття й обговорювані питання

Вступне слово модератора

День захисників і захисниць України та День українського козацтва: зміст і значення цих знаменних дат та їхній зв'язок зі святом Покрови Пресвятої Богородиці

Виступи учасників клубу (орієнтовні теми)

1. Історико-географічні передумови виникнення українського козацтва.
2. Заснування Запорізької Січі. Перші гетьмани, постать Дмитра Вишневецького.
3. Устрій Запорізької Січі: воїнське братство, вибори отамана. Козацька (і перша українська) конституція.
4. Життя українських козаків: військові походи та повсякдення.
5. Відмітні риси українського козака: одяг, зброя, особистісні якості.
6. Найвизначніші козацькі битви (Корсунська, Хотинська, під Жовтими Водами, похід Сагайдачного на Москву та ін.).

7. Видатні гетьмани Запорозької Січі: Остафій Дашкович, Іван Богун, Іван Сірко, Іван Мазепа, Богдан Хмельницький, Пилип Орлик, Павло Полуботок та ін.

8. Відчайдушні українські козачки: Анастасія Скоропадська, Олена Зависна, кошова Христя, Варвара Мотора та ін.

9. Образи козаків у фольклорі, художній літературі, живописі, музиці.

10. Руйнування Запорізької Січі за наказом Катерини II: причини й наслідки.

11. Чому українські козаки і російські казаки ніколи не були «братами».

12. Вплив епохи козацтва на життя сьогоденних українців (майданні «сотні», добровольчі загони, бойові мистецтва, народні танці, пісні в сучасній обробці).

Вікторина «Ми — нащадки козаків»

Оформлення заходу: плакат «Ми — нащадки козаків», тематичні світлини та малюнки